

JAARVERSLAG ACTIVITEITEN 2023

Stichting Erfgoed Goirle
"De Vyer Heertganghen"

Nieuwe Rielseweg 41-43
5051 PD Goirle
Februari 2024
Albert Oude Ophuis
Secretaris

Inhoud

1.	Voorwoord bij jaarverslag 2023	3
2.	Stichting Erfgoed Goirle “De Vyer Heertganghen”	4
2.1	Voorgeschiedenis.....	4
2.2	Organisatie en bestuur	5
2.3	Leden en contributie	5
2.4	Privacy wetgeving.....	6
3.	Verslag vanuit de beheercommissies en werkgroepen	6
3.1	Heemkundig Documentatie Centrum	6
3.1.1	ICT beheer	6
3.2	Museum en collectiebeheer	7
3.2.1	Museumbezoek.....	7
3.2.2	Museumbeheer	7
3.2.3	Plannen 2024.....	8
3.2.4	Punten van zorg.....	8
3.2.5	Ten slotte.....	9
3.3	Commissie Bescherming Monumentenerfgoed, Steengoed Goirle.....	9
3.4	Heemactiviteiten	9
3.4.1	Tijdschrift "Rond de Schutsboom"	9
3.4.2	Nieuwsbrief “Heemberichten”	10
3.4.3	Website	10
3.4.4	Facebook	11
3.4.5	“Bevrijd van de vergetelheid” – Oorlogsslachtoffers - Wiki Midden-Brabant... ..	11
3.4.6	Vragen aan de heemkundekring	12
3.4.7	Lezingen en excursies.....	13
3.4.8	Het Schutsboomcollege.....	15
3.4.9	Gôolse Geheimen	16
3.4.10	Driekoningen zingen.....	16
3.4.11	Kleine Heemreis naar heemkring Molenheide in Gilze.....	17
3.4.12	De Brabantse Heemdagen.....	18
3.4.13	Open Monumentendag 2023 rond het thema “Levend erfgoed”	19
3.4.14	Kerstviering.....	20
3.5	Heerf en heemtuin	21
3.5.1	Gebouwen heerf	21
3.5.2	Erf en tuin	21
4.	Overzicht van vrijwillige medewerkers	22

1. Voorwoord bij jaarverslag 2023

Het verenigingsjaar 2023 is het eerste jaar dat na de Covid 19/Corona- epidemie een volledig jaarprogramma kon doorlopen. Toch zijn nog niet alle activiteiten op hun oude niveau om het zo uit te drukken. Overigens heeft de gehele cultuursector in ons land daar last van. Ons museumbezoek is er bijvoorbeeld nog slachtoffer van, maar er is wel een lichte verbetering zichtbaar. Wel zien we dat onze belangrijke bezigheden zoals lezingen, excursies, onze kerstviering en ons tijdschrift Rondom de Schutsboom weer goed gevuld zijn geweest! Alleen het programma van Monumentendag sloeg niet goed aan ondanks een goede voorbereiding. Onze gewone bezigheden zoals de donderdag- en zaterdagochtendbijeenkomsten zijn stabiel. De werkploeg op ons heemterf werkt toch maar trouw door voor het onderhoud en behoud van ons gehele erf, ondanks de gemiddelde leeftijd van onze vrijwilligers! Vragen over en schenkingen aan ons erfgoed doen het ook goed, en getuigen van een gezonde belangstelling voor de geschiedenis van ons dorp. Het enige wat ontbreekt is dat onze jongere dorpsgenoten dat blijkbaar niet zo aanspreekt; hoe lossen we dat probleem toch op? Geen gemakkelijke vraag. Maar goed, we mogen ook trots zijn op inhoud en opmaak van onze Nieuwsbrief, die 3 x per jaar verschijnt en een vertrouwde plek krijgt in onze stichting. Opvallend en nieuw was dit jaar ons geschiedeniscurcus van vijf avondbijeenkomsten: het "Schutsboomcollege". Met enige trots kijken we hier op terug en continueren we deze activiteit in 2024 met een nieuw programma. Kijk goed of het ook u interesseert en uitdaagt! Dit jaarverslag geeft u een goed inzicht in het wel en wee van onze Erfgoedstichting. Misschien kan het zelfs nog nieuwe ideeën opleveren.

*Jan A.M. van Eijck,
Voorzitter Stichting Erfgoed Goirle "De Vyer Heertganghen"*

2. Stichting Erfgoed Goirle “De Vyer Heertganghen”

2.1 Voorgeschiedenis; van Heemkundige Kring naar Stichting Erfgoed

De basis voor de Stichting Erfgoed Goirle / Heemkundige Kring Goirle is gelegd in 1949 toen een aantal initiatiefnemers is begonnen met het in kaart brengen van de geschiedenis van Goirle. Sinds 1950 maakt de kring deel uit van het Brabants Heem.

Na een aarzelend begin van de kring wordt in 1954 de naam veranderd in *De Vyer Heertganghen*, een verwijzing naar de vier heertgangen (buurtschappen) die vanouds Goirle vormen: ‘t Ven, Abcoven, Dorp en Kerk.

Van vereniging naar stichting

In 1960 is de Heemkundige kring van een vereniging omgezet naar een stichting. De bestuursvorm stichting is meer geschikt voor een organisatie die onroerend goed in eigendom heeft. Dit was het geval toen de vereniging wevershuisje ‘t Smiske kon kopen.

De stichting heeft zich ten doel gesteld de bevordering van de studie van de Heemkunde in de ruimste zin en zij tracht dit doel te bereiken door:

- het aanmoedigen van personen of groeperingen van personen zich toe te leggen op de beoefening, studie en ontwikkeling van de heemkunde op lokaal en regionaal terrein;
- naar best vermogen informatie te verschaffen op het gebied van de heemkunde, o.a. door voordrachten, publicaties, excursies, tentoonstellingen, rondleidingen, adviezen (bijv. over nieuwe straatnamen);
- het onderhouden van wat heemerf “De Schutsboom” wordt genoemd, bestaande uit:
  - een gebouw aan de Nieuwe Rielseweg, nr. 41, met museum, een werk- en vergaderruimte, een bibliotheek/archief, een ruimte voor wisseltentoonstellingen (voormalige potstal);
  - een voormalig wevershuisje “Het Smiske”, gelegen aan Nieuwe Rielseweg 43 en eigendom van de stichting (sinds 1961);
  - een “Pleejhuis” met toiletruimte, een werkruimte voor het onderhoudsteam en een zolder voor opslag van heemkundige voorwerpen;
  - een Brabantse langsheelschuur (eens schuurkerk), ingericht als tentoonstellingsruimte voor landbouwgereedschap, voor een aantal ambachten van Goirlese ambachtslieden, een traditionele keuken... De ruimte kan ook gebruikt worden als trouwlocatie, als tentoonstellingsruimte en als ontmoetingsruimte bij speciale gelegenheden (herdenking fusillade gijzelaars, kerstvertellingen, etc.)
  - een erf met heemtuin met de daarbij behorende beplanting, 2 karloodsen en een bijenstal.

De benaming “Heemerf De Schutsboom” is afkomstig van een toponiem dat voorkomt op de kaart van Diederik Zijnen “De Heerlykheden van Tilburg en Goirle” uit 1760.

Samengaan met Stichting Steengoed Goirle en naamswijziging

Naar aanleiding van continueringsproblemen bij Stichting Steengoed Goirle is in 2019 een overleg gestart tussen Stichting Steengoed Goirle en de Stichting Heemkundige Kring Goirle om te onderzoeken of het werk van Stichting Steengoed voortgezet kon worden onder de vlag van de Heemkundige Kring. Uiteindelijk is besloten tot een fusie van beide stichtingen met een aanpassing van de statuten zodat ook het werk van Stichting Steengoed met voldoende juridische basis kon worden voortgezet. In navolging van het advies van Brabants

Heem om de term ‘erfgoed’ meer te gaan voeren, is de naam van de nieuwe stichting, na een peiling onder de leden, vastgesteld als *Stichting Erfgoed Goirle “De Vyer Heertganghen”*. De Statutenwijziging is op 23 januari 2020 bij notaris Smeets en Weijmer als acte gepasseerd. Om het werk van de Stichting Steengoed Goirle voort te kunnen zetten zijn de doelstellingen in de statuten met het volgende artikel uitgebreid:

Het voortzetten van de activiteiten van de "Stichting Steengoed" gericht op het inventariseren, onderzoeken, bestuderen, behouden, herbestemmen en in eigendom verwerven van in de gemeente Goirle gelegen monumentale, architectonische, archeologische en andere cultuurhistorische bouwwerken, objecten, structuren en landschappen alsmede cultuurhistorische interieurs.

2.2 Organisatie en bestuur

De bestuursvorm van de Stichting Erfgoed Goirle is, zoals de naam al aangeeft, een stichting. Dit betekent dat de hoogste beslissingsbevoegdheid bij het bestuur ligt en niet zoals bij een vereniging bij de algemene ledenvergadering. Binnen de organisatie zijn globaal vier werkgebieden te onderscheiden: het beheer van de documentatie (boeken, tijdschriften, foto's en andere documenten) en de archivering daarvan; het beheer en archivering van de museumcollectie en de inrichting van de verschillende museumruimten; het beheer van het heemerf (tuin, erf en gebouwen) en sinds de fusie de commissie Steengoed Goirle voor de bescherming van het monumentenerfgoed in de gemeente Goirle.

Het bestuur bestaat op dit moment uit 6 leden: voorzitter, secretaris, penningmeester, lid archivaris (beheercommissie archief en documentatie), lid conservator (beheercommissie museum en collectiebeheer), lid monumentenerfgoed (commissie Steengoed Goirle); de functie coördinator heemerf is nog vacant. Binnen de beheercommissies zijn diverse werkgroepen actief. Zie voor een meer gedetailleerde beschrijving van de organisatie het Huishoudelijk Reglement dat in 2021 is aangepast aan de gewijzigde statuten.

Het bestuur vergadert 6x per jaar en overlegt met de verschillende commissies en werkgroepen over de te ondernemen activiteiten. Meestal, aan het begin van het jaar, wordt een ledenraadpleging georganiseerd waarbij een toelichting wordt gegeven op het financiële jaarverslag en de plannen voor de komende jaar worden besproken.

2.3 Leden en contributie

De stichting telde eind december 2023 229 leden/contribuanten plus 34 gezinsleden => 263 leden. Daarvan zijn er 45 op verschillende deelgebieden als vrijwilliger actief (zie hoofdstuk 4 ‘Overzicht van vrijwillige medewerkers’ voor een lijst per deelactiviteit). De contributie bedraagt nu € 23,- voor leden binnen Goirle en € 28,- voor leden buiten Goirle. Leden zonder email betalen € 2,50 extra waarvoor zij de correspondentie op papier ontvangen. Voor gezinsleden is de contributie € 5,-.

De leden ontvangen ons tijdschrift “Rond de Schutsboom” (3x per jaar sinds 1980), de digitale nieuwsbrief “Heemberichten” (3x per jaar sinds 2017) en uitnodigingen voor de lezingen (gratis bij te wonen), excursies en speciale activiteiten, zoals de grote heemreis, de kerstviering, tentoonstellingen e.d.. Voor de vrijwilligers wordt jaarlijks een kleine heemreis georganiseerd, vaak een bezoek bij een collega-heemkundekring uit de regio.

2.4 Privacy wetgeving

Per 25 mei 2018 is de Algemene Verordening Gegevensbescherming van kracht. De AVG verplicht organisaties aan te geven welke persoonsgegevens bewaard worden en met welk doel. De Kring moet van de leden toestemming hebben de persoonsgegevens daarvoor te gebruiken. Wij gaan ervan uit die toestemming verkregen te hebben bij de aanmelding als lid. De leden kunnen er op vertrouwen dat deze gegevens alleen gebruikt worden ten behoeve van de distributie van ons tijdschrift, het versturen per email van de nieuwsbrief en van uitnodigingen voor lezingen en andere evenementen. De gegevens zullen nooit aan derden ter beschikking worden gesteld. Mocht iemand zijn toestemming willen intrekken, bijvoorbeeld voor het toezenden van de digitale nieuwsbrief, dan kan hij/zij zich uitschrijven door een bericht te sturen naar het secretariaat. Op de website is een privacyverklaring gepubliceerd.

Albert Oude Ophuis, secretaris

3. Verslag vanuit de beheercommissies en werkgroepen

3.1 Heemkundig Documentatie Centrum

Het (HDC) krijgt meer malen verzoeken binnen via de e-mail om informatie over allerlei geschiedkundige vragen. Meestal kunnen we die beantwoorden of verder leiden.

Eindelijk na enkele jaren zijn de sportfoto's alle gescand en ook voorzien van teksten mits het mogelijk was. Ze zijn nu allemaal ondergebracht in een datasysteem. Ze zijn op ons archief te raadplegen. Ook foto's die de moeite waard zijn zullen te eniger tijd in onze rubriek "Wie weet het nog?" van Goirles Belang gezet worden.

Zo nu en dan worden er bidprentjes aangeleverd. Wij willen iedereen stimuleren bidprentjes naar het heem te brengen en niet weg te gooien.

De Arendonkse Werkgroep Erfgoed en Geschiedenis vroeg naar een foto van de noodkerk die in Goirle gestaan heeft tijdens de bouw van de kerk. Arendonk heeft die van Goirle gekocht. Ons fotoarchief had helaas geen foto. Wij hebben zelf ook al eens daar naar gezocht. Wij vinden het erg raar dat daar geen foto's van zijn, al evenmin van de sloop en bouw van de kerk, terwijl er toch verscheidene fotografen in ons dorp doende waren.

Er komen regelmatig foto's te voorschijn uit opgeborgen dozen. Het is steeds weer een verrassing wie of wat er opstaat. Gelukkig hebben we medewerkers die zich daar over ontfermen om deze te archiveren.

Het Documentatie Centrum zou niet kunnen werken zonder al deze medewerkers. Zij zijn bijna altijd present. Dank aan Aschwin, Eric, Gerrit, Henny, Jeannette, Karin, en Ton en iedereen die ons af en toe komt ondersteunen.

Joseph Wijdemans, Archivaris Heemkundig Documentatie Centrum

3.1.1 ICT beheer

In 2023 hebben we weer ons best gedaan om onze Computersystemen, Brabant Cloud database etc. goed te onderhouden.

Al eerder waren we gestart met het vervangen van een aantal oudere computers. Dit jaar is daar een nieuwe Laptop en printer bijgekomen om zo wat flexibeler te kunnen werken.

Goed om te zien dat er nog steeds interesse is bij onze vrijwilligers om de archief- en musea-data in Brabant Cloud te blijven updaten.

We willen het komende jaar gaan kijken wat de mogelijkheden zijn om sommige data te kunnen publiceren via het internet.

Uiteraard moeten we dan wel heel zeker zijn dat onze data veilig is en niet door buitenstaanders geblokkeerd of beschadigd kan worden.

Hiervoor zullen we goed moeten overleggen met onze data beheerder Brabant Cloud.

Aschwin Wijdemans, ICT beheerder

3.2 Museum en collectiebeheer

Het jaarverslag omvat de periode januari - december 2023 en dit hoofdstuk is onderverdeeld in museumbezoek, museumonderhoud, planning en problemen.

3.2.1 Museumbezoek

Het museum was weer opengesteld gedurende de maanden april tot en met oktober op steeds de eerste en derde zondag van 14.00 tot 16.30 uur. Het bezoek viel in vergelijking met vorig jaar aardig tegen. Het lijkt erop dat nog niet iedereen de gang opnieuw gevonden heeft. Het bezoekersaantal steeg wel in vergelijking met 2021 maar haalde nog niet de aantallen van de jaren daarvoor. Realiseerden we altijd een bezoekersaantal van meer dan 1100 mensen, nu bleef de teller staan op 639 na de schamele 404 van 2021.

Ook de gang van de scholen was nog niet zoals we gewend waren maar we hopen op een goed 2024.

Met proberen om het bezoekersaantal nog verder op te krikken en de bekendheid in het dorp te vergroten, is toch regelmatig de gang naar de plaatselijke pers geweest. Ook de serie "Wie weet het nog" met oude foto's dient dit doel en levert vaak nieuwe informatie op. Rondleidingen worden verzorgd door Ad van der Ven, Ton Smulders, Jan van Eijck, Albert Oude Ophuis en Gerrit van Heeswijk

3.2.2 Museumbeheer

Sinds 2019 hebben we de gehele collectie digitaal bereikbaar in het programma Memorix-Maior, het in Nederland veel gebruikte museumbeheerprogramma van de firma Picturae. Het grote voordeel van dit programma is dat het ook van huis uit door de gebruikers bediend kan worden via internet. De overbrenging van deze gegevens is zonder grote problemen verlopen. Wel werd dit jaar 2023 veel tijd besteed aan het controleren van de ingevoerde gegevens. We kunnen stellen dat de gebruikers van het programma steeds bedreven worden in het gebruik ervan.

Wat betreft de inventarisering van de collectie zijn we nu helemaal op schema.

Diverse mensen hebben weer voorwerpen aangeboden die al of niet een plekje kregen in de permanente expositie. De voorwerpen variëren enorm: Mappen met foto's en Goirlese bidprentjes, diverse museale voorwerpen, oorkondes en een portretschilderij Harry van Erven in een van zijn vele toneelrollen. Diverse andere voorwerpen vonden hun weg naar het museum.

In veel gevallen kreeg de schenker een schenkingsakte mee naar huis. Dit vooral indien aan de schenking een bepaalde waarde gekoppeld kon worden, emotioneel of financieel. Soms omvatten de schenkingen meer dan één voorwerp en komen volle dozen met documenten

naar het heemerf. Deze worden ook op waarde geschat en bij de collectie gevoegd. Soms moet ook een schenking geweigerd worden omdat deze niet past binnen onze collectie of omdat we al meerdere voorwerpen van dat soort hebben.

Het moge duidelijk zijn dat nog steeds Goirlenaren de stichting weten te vinden als het om te bewaren voorwerpen gaat.

3.2.3 Plannen 2024

Voor 2024 staan de volgende plannen op de nominatie:

- a. Uiteraard de voortgang van de inventarisering en conservering van daarvoor in aanmerking komende voorwerpen.
- b. Geleidelijke veranderingen in de kleine vitrines in het museum wat voorwerpen betreft om de uitstalling te vernieuwen.
- c. Indien nodig het maken van nieuwe etiketten voor de vitrines zodat voor de bezoeker duidelijkheid geschapen wordt over enkele voorwerpen.
- d. Waar nodig de vitrines voorzien van nieuwe tekstkaartjes en nummers om zodoende de collectie beter inzichtelijk te maken voor individuele bezoekers. In de schuur foto's bijplaatsen om de functie en de context van het gebruik van de voorwerpen voor de bezoeker duidelijker te maken.
- e. Controle van voorwerpen in depot en bekijken of hun museale waarde groot genoeg is om te bewaren.

3.2.4 Punten van zorg

Een blijvend probleem is het klimaat in het museum: nadat in de jaren 2009-2011 de luchtverwarming gewijzigd is in centrale verwarming d.m.v. radiatoren beginnen we nu tegen een onverwacht probleem aan te lopen: schimmelvorming. De luchtverwarming hield door de bewegende luchtstromen de conditie van de diverse voorwerpen op peil, doch doordat er radiatoren aangebracht zijn is de stroming van de lucht veranderd en veel minder geworden (of in kasten en lades tot stilstand gekomen) waardoor op diverse plaatsen schimmel optreedt. Schimmel op totaal onverwachte plaatsen zoals op ijzer, steen, hout en andere materialen. Het is nog onbekend hoe we hiermee moeten omgaan want de oorzaak kan ook dieper liggen. Mogelijk dat de buitenmuren niet genoeg weerstand bieden tegen het vocht. Een nieuwe kleine verwarming voor het Smiske is reeds aangeschaft om te zien of hiermee het probleem opgelost kan worden.

Het afgelopen jaar heeft iets minder groei van de schimmel laten zien, iets dat misschien een goede voorbode is.

Een ander punt van zorg is het beheer over de textielcollectie. Graag zagen we dat mensen met textielkennis deze zorg op zich zouden willen nemen. We hopen hierin in 2024 vooruitgang te boeken.

De bouwkundige aanpassingen aan de schuur - nieuw rieten dak met schroefplaten en isolatie van vloer en wanden - hebben geleid tot een beter klimaat in deze schuur. Vooral in de zomer is dit goed te merken.

3.2.5 Ten slotte

De werkgroep museum bestond gedurende dit jaar uit Ger Heheman (restauratie) die dit jaar helaas kwam te overlijden, Ad van der Ven, Ton Smulders, Albert Oude Ophuis (algemeen) en Gerrit van Heeswijk (conservator).

Gerrit van Heeswijk, Conservator

3.3 Commissie Bescherming Monumentenerfgoed, Steengoed Goirle

De commissie Monumentenerfgoed is een nieuwe commissie, ingesteld na de fusie van de Stichting Heemkundige Kring met de Stichting Steengoed Goirle. De fusie is na een reeks van overleggen tussen beide stichtingen in 2019 op 23 januari 2020 bekrachtigd bij Notaris Smeets en Weijmer. Een wijziging van de statuten was noodzakelijk om het werk van Steengoed voldoende juridische basis te geven en gelijk met de statutenwijziging is ook de naam van de Heemkundige Kring gewijzigd in Stichting Erfgoed Goirle "De Vyer Heertganghen". Het werk van Stichting Steengoed Goirle wordt nu onder de vlag van de Heemkundige Kring voortgezet door een commissie met de naam *Steengoed Goirle*.

Ook in 2023 heeft de commissie Open Monumentendag (OMD) georganiseerd. Het thema van dit jaar was "Levend Erfgoed". Zie voor een beschrijving van de activiteit paragraaf 3.4.13

Om het komend jaar een boost te geven aan de OMD gaan we aan tafel zitten met de Brabantse vertegenwoordiger van OMD om ideeën aan te dragen voor een interessanter OMD.

Een andere taak van de commissie is het monitoren van de monumenten in onze gemeente. Bijzondere aandacht heeft de kerk van Maria Boodschap. Op dit plan rusten nog steeds enkele bezwaarschriften. De heemkundige kring heeft zich eenduidig uitgesproken voor een snelle voorzetting van de bouwplannen op het gevaar af dat er straks niets doorgaat en we met een vervallen kerk blijven zitten.

Tevens heeft onze aandacht de twee wevershuisjes aan de Dorpsstraat 14 en 16. De laatste bewoner is onlangs overleden en het is nu aan de gezamenlijke erven om te kijken wat er vervolgens mee gaat gebeuren. Onze kring heeft hierover al contact opgenomen met de gemeente en afgesproken dat zowel de gemeente als de Heemkundige kring de voortgang van de eventuele verkoop van deze huisjes zal blijven volgen.

Fons Smits, Steengoed Goirle

3.4 Heemactiviteiten

3.4.1 Tijdschrift "Rond de Schutsboom"

De 43ste jaargang telt opnieuw drie goedgevulde nummers.

De bijdragen van de heren John Dooremalen en Gerard de Groot zijn weer imposant. In de nummers 1 en 2 vindt u de afronding van de geschiedenis van Villa Agatha, spiegel van tijd en tijdgeest. 'Impressionant' om een Vlaams adjectief te gebruiken. Na de villa en haar geschiedenis uitvoerig te hebben beschreven, richtten de beide vorsers hun blik naar Huize Stella. In nummer 3 onderzoeken ze het levensverhaal van Stella Ionescu. Deze vrouw, echtgenote van Frits van Puijenbroek, overleed in 1962 op 77-jarige leeftijd, en, zoals de heren schrijven, 'zelden zal er in Goirle iemand geweest zijn die zo tot de verbeelding sprak als Stella, zelfs nog vele jaren na haar overlijden'. Rond deze intrigerende vrouw doen en deden

veel verhalen de ronde die bij nadere beschouwing niet of nauwelijks onderbouwd kunnen worden. Het mysterie blijft...

Op deze plaats brengen we hulde aan de beide heren voor hun onvermoeibare speurzijn.

John en Gerard: chapeau!

Keren we terug naar nummer 1.

Een mooie bijdrage van Jan van Eijck over de eerste fotografen voor de Goirlenaren (1860-1920), naast een artikel van Gerrit van Heeswijk waarin enkele Goirlese oorlogsslachtoffers nader worden belicht. In dit verband moeten we meteen ook verwijzen naar het artikel van Ad Konings die schrijft over zijn in Goirle geboren naamgenoot Adriaan Konings (1916-1940). Deze Adriaan groeit op in België en zal als Belgische milicien en als krijgsgevangene omkomen bij de schipbreuk van de Rhenus 127 in het Hollands Diep.

In nummer 2 vinden we een interessant artikel van Ton Smulders over de bestaande en de verdwenen boerderijen op Gorp en Rovert. Voorts vraagt een mooi artikel van Gerrit van Heeswijk onze aandacht. Hij wist de plek van een oud hagelkruis in Goirle te traceren. Al eerder had Janus Hoogendoorn over dit hagelkruis gepubliceerd, maar de exacte plaats bleef ongewis. Dat is nu een stuk duidelijker geworden. Ook blijkt het kruis wat ouder dan eerst gedacht: 1527.

Nummer 3 dan met een stuk van John van Erve over de Goirlese schepen Jacobus van Esch die nogal verzet was op het pluche. Deze bijdrage komt uit het boek van Van Erve over de drossaard Adriaen Bernagie (dank daarvoor, John!).

In dit nummer ook een mooi stuk over de boswachter Jan de Bie van de hand van Gerrit van Heeswijk.

Wat we niet mogen vergeten te vermelden: de geschreven portretten van Ben Loonen. Hij schreef over frater Wout van den Hout, de laatste frater uit Goirle, en over Harris de Kok. Harris werd geboren in 2003 en was degene die het boek 'Goirle in 200 portretten, 1803-2003' als kersverse boreling afsloot.

En er was nog meer. Korte artikeltjes van de hand van bijvoorbeeld Willem van der Kuijlen, en anderen.

Vol goede moed gaan we aan de slag voor weer drie nummers in 2024.

Norbert de Vries, redactie "Ronde de Schutsboom"

3.4.2 Nieuwsbrief "Heemberichten"

In december 2017 is de Kring gestart met de publicatie van een nieuwsbrief (3x per jaar) waarin de heemactiviteiten zoals lezingen, excursies, tentoonstellingen etc. worden aangekondigd en nabesproken, nieuwe aanwinsten wat betreft voorwerpen, boeken, foto's e.d. worden vermeld en nieuwe beleidsontwikkelingen worden toegelicht zoals de AVG en de aansluiting van ons digitale systeem bij de Brabant Cloud.

In de nieuwsbrief publiceren we zo het nieuws van de kring en in ons tijdschrift "Rond de Schutsboom" artikelen over de heemkundige onderwerpen.

Albert Oude Ophuis, redactie nieuwsbrief

3.4.3 Website

In 2023 heeft onze website hier en daar wat noodzakelijk vernieuwingen gehad. Een aantal functies waren sterk verouderd en werden niet goed meer ondersteund.

Zo hebben we recentelijk afscheid moeten nemen van onze oude contact formulieren. Nu hebben we nieuwe functies maar we hebben daar helaas nog wel wat last spambots die proberen nep berichten te sturen. Verbazingwekkend dat we met de oude technologie hier geen last van hadden. Maar Extra Check functies op dit soort activiteiten lijkt zijn vruchten af te werpen.

Een website draait bij de provider op een soort van besturingsprogramma. Tot op heden ondersteunt onze provider de templates nog (site vormgeving). Contact met andere verenigingen leert dat zij al last hebben van providers die dit niet meer doen. Komend jaar zullen we uit voorzorg gaan kijken hoe we dit kunnen ondervangen.

Ander puntje is dat wij van de KPN bericht hebben ontvangen dat zij ADSL signaal niet meer gaan doorgeven over de telefoon lijn. Dit omdat er in Goirle Glasvezel beschikbaar is gekomen. KPN wil zich daarop gaan focussen. Dit betekent dat als we op het Heemerf Internet willen behouden we over moeten stappen op een ander systeem. Dit zal extra kosten met zich meebrengen. Tot op heden werd dit ondersteund door de Gemeente Goirle. Inmiddels zijn er al contacten gelegd om te zien of we ook nu nog langs deze weg de kosten kunnen dekken.

Aschwin Wijdemans
Webbeheerder

3.4.4 Facebook

Onze facebookpagina bestaat nu ongeveer een jaar; tijd voor een korte terugblik. We hebben geïnventariseerd wie zoal de bezoekers zijn van de facebookpagina. Het valt op dat meer vrouwen dan mannen de facebookpagina weten te vinden en dat met de leeftijd het aantal bezoekers toeneemt. Verreweg de meeste bezoekers komen uit Goirle. Met het participeren in de 'social media' hoopten we meer Goirlenaren en vooral ook jongeren te kunnen interesseren voor het werk van de kring en in contact te komen met personen en groepen die informatie verzamelen over het (recente) verleden van Goirle en fotomateriaal en verhalen met ons willen delen. De echte jongeren zijn nauwelijks vertegenwoordigd maar vanaf de leeftijdsgroep gezinnen met grotere kinderen nemen de aantallen toe. De reactie op foto's die we geplaatst hebben en waar we graag meer informatie over willen hebben is nog vrij minimaal. Ook vragen om informatie, bijvoorbeeld voor het project "Bevrijd van de vergetelheid" waarbij we op zoek zijn naar gegevens over de burger-oorlogsslachtoffers van Goirle, leveren maar mondjesmaat nieuwe gegevens op. We zijn wat dit betreft nog zoekende naar de beste manier om onszelf te presenteren en anderen voor ons werk te interesseren.

Het beheer van de pagina ligt bij Gemma van de Klundert (u kent haar ongetwijfeld van haar inzet voor het Historisch Verzamelalbum "Goed leven in gemeente Goirle").

3.4.5 "Bevrijd van de vergetelheid" - Oorlogsslachtoffers - Wiki Midden-Brabant

Op 4 mei 2021 startte Regionaal Archief Tilburg met een project om Tilburgse oorlogsslachtoffers uit de Tweede Wereldoorlog een levensbeschrijving én een gezicht te geven. Hoewel het meer dan 75 jaar geleden is dat er een einde kwam aan de Tweede Wereldoorlog, blijft het belangrijk de slachtoffers te herdenken. Door hun verhaal te vertellen, blijft de herinnering aan hen levend. Alle Tilburgse oorlogsslachtoffers zijn opgenomen in de Wiki Midden-Brabant en het archief streeft er naar van ieder een levensbeschrijving én foto op te nemen.

Voor Goirle hebben Gemma van de Klundert en Gerrit van Heeswijk dit project opgepakt. Het aantal burgerslachtoffers dat aan het criterium Goirle (geboren, overleden, woonachtig, ingeschreven) voldoet bedraagt inmiddels 109. Van de geallieerde militairen zijn 69 slachtoffers beschreven en van de Duitse 71. De beschrijvingen zijn nu te vinden op de Wiki Midden Brabant. We streven ernaar in oktober 2024, bij 80 jaar bevrijding van Goirle de Goirlese slachtoffers te gedenken met een boek.

3.4.6 Vragen aan de heemkundekring

Vooraf via de website stellen mensen/organisaties vragen aan ons die betrekking hebben de geschiedenis van gebouwen/monumenten, landschappen, verenigingen, organisaties, kadaster, genealogie, foto's ... Ook bieden mensen geregeld voorwerpen aan die ze gevonden hebben of die bij een zolderopruiming te voorschijn komen.

Enkele voorbeelden:

- Ik heb een hele verzameling vuurstenen artefacten uit de zone langs het Riels Laag. Deze omgeving is bewoond vanaf de oude steentijd. Iets voor jullie?
- Ik ben op zoek naar de geboorteakte van de tante van mijn echtgenote. Kan u mij hiermee helpen (ik kan de akte niet terugvinden in het BHIC). Alvast bedankt.
- Hebben jullie misschien interesse om bidprentjes te ruilen met de Heemkunde "de Kleine Meijerij"?
- Mijn vader is destijds geïnterviewd voor de Heemkundekring, waarschijnlijk in 2019. Ik zou dit interview graag willen lezen, willen hebben, aangezien mijn broer het leven van mijn ouders aan het optekenen is.
- Heeft u gegevens over een nabij het dal van de Leij ter hoogte van Goorstraat 6? RAAP Archeologisch Adviesbureau.
- Ik ben op zoek naar afbeeldingen van de Driekoningen op de rotonde als je Goirle binnenkomt vanuit Riel. Het gehele jaar door drie betonnen zuilen en in januari voorzien van hoofden van de driekoningen. Op internet is er niets van te vinden. Stichting tot behoud van erfgoed rond kerst Nederland.
- Beste heer/mevrouw, ik ben voorzitter van de landelijke vereniging Goirle. Wij bestonden in 2021 100 jaar. Wij beschikken nog over een vaandel van 1921 en notulen van die datum. Is het een idee dat deze in het bezit komen van de heemkundekring?!
- Mijn oom had een ingelijste tekening hangen met de titel: Kaarte der heerlijkheden van Tilburg en Goirle opgenomen door Diederyk van Zynen anno 1760. Iets voor jullie?
- We hadden het tijdens het Schutsboomcollege over straatnamen. Maar waar komt de naam Vlieshoekstraat vandaan?
- Geachte, ik ben lid van de Arendonkse Werkgroep Erfgoed en Geschiedenis. In 1904 werd in Arendonk een nieuwe kerk ingezegend. De oude kerk werd rond 1898 vervangen door een hulpkerk/noodkerk, afkomstige van Goirle. Daarom zijn wij op zoek naar plannen/foto's van deze noodkerk. Hebben jullie meer informatie over de noodkerk?
- Mijn naam is Bas en ik volg de opleiding AV-Specialist aan het ROC Tilburg. Voor het Rijksmuseum mag ik een video opdracht maken wat met één van de kunstwerken te maken heeft die te vinden is in het museum. Ik rijd regelmatig langs jullie stichting en het lijkt mij een mooie locatie om de korte video op te nemen.
- We hebben net een huis gekocht in de Oude Kerkstraat. Het is het huis van mijn oma, maar waar dankt deze straat haar naam aan? Ik ben daar heel benieuwd naar.

3.4.7 Lezingen en excursies

Dit jaar hebben we weer een volledig programma van lezingen en excursies kunnen organiseren. In de nieuwsbrieven is telkens een uitgebreid verslag van de lezingen en excursies gegeven. In dit jaarverslag treft u alleen een opsomming met een korte toelichting.

- **Lezing “Taal, cultuur en identiteit in Noord-Brabant”
door Jos Swanenberg op dinsdag 24 januari 2023 in wijkcentrum De Wildacker**

Prof. dr. Jos Swanenberg is bijzonder hoogleraar ‘Diversiteit in Taal en Cultuur in Brabant’ aan de Universiteit van Tilburg. Hij werkte tot 2022 als adviseur voor de stichting Erfgoed Brabant, vooral op het gebied van dialecten en volkscultuur.

De aangekondigde lezing stond in een grote belangstelling getuige het aantal bezoekers. 55 Personen waren bij de presentatie aanwezig in wijkcentrum “De Wildacker”.

De heer Jos Swanenberg stond eerst stil bij het begrip de Brabantse Identiteit. Door middel van een getoonde landkaart van de huidige provincie Noord-Brabant werd weergegeven dat de provincie in twee grote delen opgesplitst kan worden. Het riviertje De Donge vormt een scheiding tussen beide gebieden. Niet alleen de waterscheiding geeft de verschillen aan. Ook historisch-bestuurlijke aspecten hebben bijgedragen aan de onderlinge verschillen.

**Lezing “Op alles wel ende rijpelijk gelet” Rechtspraak van de Schepenbank
Door Anton Neggers op dinsdag 28 februari 2023 in wijkcentrum De Wildacker**

Anton Neggers (Boxtel, 1959) is jurist en werkzaam in het hoger beroepsonderwijs. Als genealoog en regionaal historicus is hij met name gespecialiseerd in de geschiedenis van de Meierij van 's-Hertogenbosch.

Voor een gehoor van 40 belangstellenden gaf hij een boeiende uiteenzetting over de geschiedenis van bestuur en rechtspraak.

De heer van Tilburg en Goirle bezat voor 1811 de rechterlijke macht in zijn heerlijkheid. Uit de inwoners benoemde de heer het rechtsprekende college, de schepenen. De schepenbank van Tilburg en Goirle bestond uit zeven schepenen, vijf uit Tilburg en twee uit Goirle. De schepenen waren niet opgeleid tot rechter en het was ook echt een bijbaan. Een aparte enclave vormde Riel, die behoorde tot de schepenbank van Hilvarenbeek. De heer kon ook recht vragen en had het recht het vonnis na uitspraak van de schepenen uit te voeren. Dat deed de heer niet zelf, maar zijn plaatsvervanger de drossaard van Tilburg. De drossaard wordt ook wel eens schout genoemd. De schepenen hielden zich bezig met criminele en civiele rechtspraak en vrijwillige zaken. De schepenbank had voor criminele zaken bevoegdheden op de hoge jurisdictie. De instelling had het zogenaamde halsrecht; in criminele zaken kon de doodstraf worden geëist

In het tweede deel van de lezing gaf Anton Neggers een inkijkje in de geschillen die de schepenbank werden voorgelegd. Hij deed dat aan de hand van procesdossiers en adviezen van schepenbanken in de Meierij.

- **Lezing “Oud en Nieuw regionalisme in Europa; het geval Noord-Brabant”
door Arnoud-Jan Bijsterveld op 21 maart 2023 in wijkcentrum De Wildacker**

Professor Arnoud-Jan Bijsterveld is sinds 1999 bijzonder hoogleraar Cultuur in Brabant aan Tilburg University, waar hij zich bezighoudt met onderwijs, onderzoek en het benutten van kennis op het gebied van de regionale geschiedenis, erfgoed, identiteit en

volkscultuur van en in Brabant. Zijn leerstoel maakt deel uit van de Erfgoed Brabant Academie, het deskundigheidsprogramma van de Stichting Erfgoed Brabant. Zijn betoog sloot mooi aan op de lezing van Jos Swanenberg waar ook de Brabantse identiteit centraal stond. Toen was het de taal, nu de relatie met de economische ontwikkelingen in de provincie.

- **Presentatie Francis van Gorp over het ‘verzwegen verleden’ van zijn opa op 4 april 2023 in de potstal van Heemerf De Schutsboom**

De presentatie zou eigenlijk plaatsvinden in de Heemschuur maar de temperatuur was na de nachtvorsten van de dagen daarvoor nog dermate laag dat uitgeweken is naar de potstal. De opkomst was dusdanig dat de alle 38 stoelen die we in een theatersopstelling opgesteld kregen, bezet waren. Ondersteund met veel beeldmateriaal deed Francis ons verslag van zijn zoektocht naar het ‘verzwegen verleden’ van zijn grootvader die zich aan het begin van de vorige eeuw had aangemeld bij de KNIL. Zijn grootvader was in zijn laatste jaren opgenomen geweest in een psychiatrische inrichting en zou tijdens zijn jaren bij de KNIL tropenkolder hebben opgelopen.

Maar was dat wel een juiste diagnose van de ziekte waar zijn grootvader aan leed?

Door het verzamelen van informatie uit allerlei registers heeft hij de levensloop van zijn grootvader kunnen traceren en meer duidelijkheid kunnen krijgen over de ziekte van de man. Opmerkelijk detail is ook het verslag dat de Goirlese dokter Costerman Boot over de oorzaken van de psychische problemen van grootvader. Uiteindelijk leek Tropenkolder een verhullende term voor de werkelijke oorzaak van de psychiatrische aandoening.

Iedereen was onder de indruk van de doortastendheid en het geduld waarmee Francis het verleden van zijn grootvader verduidelijkt heeft gekregen en bleef tot het eind toe geboeid.

- **Excursie naar Boxtel op woensdag 19 april 2023**

De Heemkundige Kring van Stichting Erfgoed Goirle was op woensdag 19 april 2023 te gast bij Heemkunde Boxtel. Om 14:00 uur startte de rondleiding bij kasteel Stapelen (in vroeger tijden huisde hier de heer van Boxtel) en vandaar wandelden we naar de St. Petrusbasiliek. De kerkelijke geschiedenis begint omstreeks 1290, toen een Romaanse kerk werd gebouwd die gewijd was aan Sint-Petrus. In 1493 werd de Sint-Petruskerk tot kapittelkerk verheven. Omstreeks die tijd werd de huidige, gotische, Sint-Petruskerk gebouwd. Rond 1380 vond in Boxtel een bloedwonder plaats waaruit de bekende bloedprocessies zijn voortgekomen. Dit jaar vindt de Bloedprocessie plaats op zondag 4 juni 2023. Ook bezochten we de gewelven en spanten van basiliek. De rondleiding eindigde op het terras van restaurant de Rechter.

Op 4 oktober hebben we op ons heemerf een groep uit Boxtel ontvangen als tegenpresentatie voor de excursie naar Boxtel.

- **Excursie naar museum De Vondhoeve te Poppel op woensdag 24 mei 2023**

Op woensdagmiddag 24 mei hebben we met een 25 heemleden een bezoek gebracht aan museum Vondhoeve in Poppel.

We werden WELKOM geheten door eigenaar Peer Antonissen. Hij kon enthousiast vertellen over de goede ouwe tijd, over diverse ambachten, het huiselijk leven, het Rijke Roomse leven en niet te vergeten over allerlei ouwe vervoermiddelen zoals: brommers, auto's en heel veel verschillende brandweerwagens. Tijdens de pauze kreeg het gezelschap de tijd om een drankje te nuttigen in de gezellige hooimijt.

De meeste bezoekers wisten niet van het bestaan van dit museum en waren zeer verbaasd wat er allemaal te zien was. Kortom een geslaagde middag.

- **Excursie naar Kessels museum
op woensdag 20 september 2023**

Op woensdag 20 september 2023 vervoegde zich een aantal Goirlese heemvrienden bij het Kessels Museum aldaar voor een excursie. Het museum is sinds kort gevestigd in het Huis van Muziek aan de Tilburgse Stationsstraat. De naamgever van het museum is Mathieu Kessels (1858- 1932), een muzikale duizendpoot. Hij was niet alleen fabrikant van muziekinstrumenten, maar ook componist, dirigent en uitgever van muziekliteratuur. De door hem in Tilburg opgerichte fabriek van muziekinstrumenten heeft bestaan vanaf 1886 tot 1955 en behoorde tot de grootste werkgevers van de stad in die tijd. Het museum biedt geïnteresseerde bezoekers een ware belevenis. Het is prachtig ingericht en voorzien van een schitterende collectie muziekinstrumenten.

- **Lezing boswachter Frans Kapteijns
op dinsdag 28 november 2023 in De Wildacker**

Na een introductie van de persoon die Frans Kapteijns is, gepensioneerd boswachter, vrijwilliger bij Brabants Landschap en bevlogen natuurgids in de Kampina en de Oisterwijkse vennen, was het al snel duidelijk dat hij zeer betrokken is bij de ontwikkeling van het natuurgebied. Het ontstaan van de Kampina, geen Campina (kempen=woeste grond), als nationaal landschap Het Groene Woud kwam uitgebreid aan de orde en ook het belang en onderhoud van de Oisterwijkse vennen. En eveneens het beheer en de verschillende pioniers die hier aan hebben bijgedragen, met een hoofdrol voor Pieter G. Van Tienhoven.

Frans is een bevlogen verteller en het was al te snel tijd om te stoppen. Misschien een aanmoediging om hem als natuurgids te gaan ontmoeten.

Het was een zeer interessante avond voor de 28 toehoorders.

De leden van de werkgroep Lezingen & Excursies zijn: Anne Heeren, Clemens Crombach, Kees Wouters, Marian Heerkens en Nel Wiercx.

3.4.8 Het Schutsboomcollege

Gedurende de maanden mei-juni en september-november hebben we, zoals u natuurlijk weet, telkens vijf mooie cursusavonden gehad met ons Schutsboomcollege. Een mogelijkheid voor alle Goirlenaren om meer te weten te komen over de geschiedenis van ons dorp. Jan van Eijck, Joseph Wijdemans, Jan Pieterse, Ad van der Ven en Gerrit van Heeswijk hebben zeker hun best gedaan om er leerzame avonden van te maken. De indeling was:

- 1: archeologie en opgravingen,
- 2: de kerk en Nieuwkerk
- 3: de groei van Goirle,
- 4: de textielindustrie,
- 5: de beide wereldoorlogen en hun invloed op Goirle.

Dat onze inleiders er grotendeels in geslaagd zijn er mooie interessante Avonden van te maken mogen we stellen na het lezen van de eerste evaluaties. Zo kon bijvoorbeeld les 2 in de tweede sessie al verbeterd worden door het toevoegen van een Power Point presentatie wat de zichtbaarheid van de illustraties zeer ten goede kwam.

Voor het komende jaar willen we opnieuw zo'n serie lesavonden houden waarbij we hardop denken aan een uitbreiding van de onderwerpen. Er wordt al gedacht aan het verenigingsleven, het onderwijs, de natuur en de grens van Goirle. Gedurende de wintermaanden moet hier duidelijkheid over komen en daarvan houden we u natuurlijk op de hoogte.

Namens het Schutsboom College,
Gerrit van Heeswijk

3.4.9 Gôolse Geheimen

Dit jaar zijn er weer diverse wandelingen georganiseerd langs Goirlese geheimen. De wandelingen worden georganiseerd in samenwerking met de Vereniging Recreatie en Toerisme onder leiding van Niek Schenning. Vanuit de Heemkundige Kring zijn Jan van Eijck en Ton Smulders bij de organisatie betrokken als inhoudsdeskundige en als gids. Ook hebben zij voor een belangrijk deel de input geleverd voor de 35 korte filmpjes over Goolse en Rielse plekjes (gemiddelde duur 2 minuten) die onder de vlag van Gôolse Geheimen in 2019-2020 zijn opgenomen (zie website Gôolse Geheimen, www.goolsegeheimen.nl).

3.4.10 Driekoningen zingen

Op vrijdagmiddag 6 januari 2023 vond opnieuw de viering van Driekoningen in Goirle plaats. Wederom in de kapel van CC. Jan van Besouw. Zoals vanouds georganiseerd door Stichting Erfgoed Goirle "De Vyer Heertganghen". Vanaf 16.30 uur kwamen groepen kinderen zich inschrijven voor het Driekoningen zingen. Er meldden zich helaas maar 3 groepen aan met in totaal 8 kinderen.

Rond de klok van 17.00 uur vertrok de lampionnenoptocht van kinderen en volwassenen. De stoet trok naar de kerststal op het Kloosterplein, waar enkele liederen werden gezongen. Daarna ging de optocht verder langs de Tilburgseweg, Dwarsstraat, Koudepad en via de Fraterstuijn terug naar de kapel van CC Jan van Besouw. Daar aangekomen werd heerlijke warme chocolademelk geschonken.

In de kapel was het wel niet druk met belangstellenden, maar in een goede sfeer zongen de kinderen enthousiast hun repertoire van Driekoningen liederen. Dit onder de bezielende presentatie van Jan van Eijck.

Twee leden van de Jeugdgemeenteraad, een jongerenwerker van Mainframe en twee leden van Stichting Erfgoed vormden de jury, die werd voorgezeten door Gerrit van Heeswijk. De jury bepaalde de winnaars van de 1e, 2e en 3e prijs. Tijdens het juryoverleg vertelde Ted Deliën een leuk verhaal over Driekoningen, waar de kinderen aandachtig naar luisterden. Winnaar van

Figuur 1 Driekoningenzingen 2023, eerste prijs, groep De Regenboog

de 1e prijs is de groep De Regenboog, familie Oude Nijhuis geworden. De 2e prijs is gegaan naar de kinderen Hofland-Van Eijck. De 3e prijs werd gewonnen door kindergroep Van der Ven. Wethouder Janneke van den Hout richtte zich met enkele woorden tot de aanwezigen en reikte daarna aan elk van de drie winnaars een beker uit.

We moeten als Driekoningencomité concluderen dat de viering van Driekoningen en het Driekoningen zingen niet echt meer leeft. We hebben een aantal jaren geprobeerd deze traditie nieuw leven in te blazen, maar dat is niet gelukt. We zijn nu op het punt gekomen dat we geen mogelijkheden meer zien om dit jaarlijkse evenement nog langer voort te zetten. Besloten is het project voorlopig in de ijskast te zetten en eventuele nieuwe ontwikkelingen af te wachten. Het idee van een lichtjesstoet (naar het voorbeeld van Tilburg) zien we nog niet als een alternatief, maar we kunnen als Goirle wel deelnemen aan de stoet. Dit jaar hebben de reuzen van Goirle en Riel ‘meegelopen’ in de sterrentocht in Tilburg.

Mathieu van den Tillaart en Jan van Eijck, Driekoningencomité Stichting Erfgoed Goirle

3.4.11 Kleine Heemreis naar heemkring Molenheide in Gilze

Op woensdag 25 mei 2022 stond de grote heemreis van Heemkundige Kring “De Vyer Op zaterdag 14 oktober startte de kleine heemreis 2023 met een lunch in restaurant De Huyskamer in Gilze. Er hadden zich 18 vrijwilligers aangemeld maar door ziekte en oppasproblemen moesten 4 mensen verstek laten gaan.

In het sfeervolle terras met uitzicht op de tuin konden we genieten van een mooi opgemaakt lunchplankje met een kommetje soep, een sandwich en een salade. Daarna door naar Heemkring Molenheide een paar honderd meter verderop. Daar werden we ontvangen door Bert Wagemakers, voorzitter, die ons aan de hand van een PowerPointpresentatie een overzicht gaf van de geschiedenis van de heemkring. Tot de heemkring Molenheide behoren de kerkdorpen Gilze, Rijen, Hulten en Molenschot en de start van

Figuur 2. Lunch in restaurant De Huyskamer

de heemkring was een succesvolle tentoonstelling over de leerindustrie in de regio in het kader van provinciale tentoonstelling *Monument en Brabant in 1976*.

Wat opvalt is de professionele aanpak bij de projecten die de kring oppakt. Er wordt een werkgroep geformeerd en er wordt ook direct contact gezocht met professionele/commerciële partners die dan vaak ook bereid zijn te sponsoren of op een andere manier een bijdrage te leveren aan het project.

In tegenstelling tot veel andere heemkringen slagen zij erin nieuwe leden te werven. Het ledenaantal is de laatste jaren van ongeveer 200 gestegen tot boven de 500. Een van de activiteiten die daar aan sterk heeft bijgedragen is het sticker-album dat ze samen met Jumbo hebben georganiseerd. Vooral de ruilmarkten hebben veel mensen naar de heemkring getrokken en ook de keuze voor Jumbo als regionale supermarkt heeft alle dorpen er bij betrokken.

Figuur 3. 't Oude Raadhuis in Gilze

Wat betreft digitalisering zijn zij een van de voorlopers. Vanaf het begin zijn zij betrokken geweest bij de ontwikkeling van Memorix Maior als collectieregistratiesysteem voor erfgoedinstellingen. Foto's en bidprentjes zijn digitaal te raadplegen via de site van Heemkring Molenheide op de Beeld- en Archiefbank. De bidprentjes zijn niet alleen geregistreerd maar ook gescand en als afbeelding te bekijken. De website wordt gehost bij ICT-bedrijf, Global-e, dat ook andere activiteiten ondersteunt. Na de inleiding was er een moment van pauze met koffie en thee waarna we door een aantal enthousiaste vrijwilligers werden rondgeleid door het museum en over het heemerf waar op dit moment de (heem)tuin helemaal opnieuw wordt opgezet. Hoewel we verder niet zoveel van het dorp Gilze hebben gezien was het bezoek aan 't Oude Raadhuis een geslaagde invulling van "gluren bij de burens".

Albert Oude Ophuis

3.4.12 De Brabantse Heemdagen

De Brabantse Heemdagen kennen al een lange traditie en vonden dit jaar voor de 73^e keer plaats.

Gastheer (voor de 4^e keer) op deze Brabantse heemdagen was heemkundekring 'De Heerlijkheid Oirschot', die zich al meer dan 70 jaar met passie bezig houdt met de geschiedenis van Oirschot en al dit moois graag wil delen.

Figuur 4. De stoel, icoon Oirschotse meubelindustrie

Oirschot is een van de oudste plaatsen uit de Kempen en kent meer dan 300 monumenten. Er is dan ook veel te zien zoals het monumentale Marktplaats waar de eeuwenoude St. Petrusbasiliek oprijst te midden van vele kastanjebomen. Vlak daarbij pronkt het uit 1513 daterende voormalig raadhuis en een aantal passen verderop ligt aan het verstilede Vrijthof het oudste kerkje van Brabant. Behalve oude straatjes en gebouwen is er ook een keur aan horeca gelegenheden waar in de zomer talloze toeristen neer-

strijken op de terrasjes. En alsof dat nog niet genoeg is wordt Oirschot van alle kanten omzoomd door lommerrijk groen. Het thema van deze Brabantse heemdagen luidde dan ook: 'Heerlijkheid in het groen'.

Van onze heemkundekring hadden zich twee leden aangemeld. Op vrijdag 4 augustus werden de gasten ontvangen bij Brouwerij Vandeoirsprong en vervolgens in het pittoreske Boterkerkje welkom geheten door wethouder Corine van Overdijk en voorzitter Henk Helligers

van Brabants Heem. Anton Neggens, voorzitter van de heemkundekring, ging in op de geschiedenis van Oirschot.

Vervolgens trok men in vier groepen door het dorpscentrum om enkele van Oirschots talrijke monumenten te bezoeken zoals de St. Petrus basiliek, het Oude Raadhuis en de Latijnse school en een kijkje te nemen in museum de Vier Quartieren. In de middag volgde een presentatie over Oirschots religieus erfgoed in de fraaie kapel van het klooster van de Franciscanessen alsook een korte lezing over de Oirschotse meubelindustrie en een verhandeling over het Oirschots dialect.

De tocht per huifkar of fiets op zaterdag voerde langs een aantal interessante plekken in de omgeving van Oirschot. O.a. het Montfortanen klooster, de buurtschap Straten en het landgoed Heerenbeek en onderweg passeerden we een taalgrens, gemarkeerd door de kuusepaol (komend vanuit Liempde krijgt het woord "kuus" de betekenis varken en komend vanuit Oirschot de betekenis koe).

Bij de lunch op het terrein van het St Jorisdigitaal werden we nog verrast met een gildegroet en een spectaculair staaltje vendelzwaaien. De weergoden waren ons gunstig gezind en dat droeg zeker bij de positieve ervaring die deze dagen ons hebben gegeven.

Albert Oude Ophuis

3.4.13 Open Monumentendag 2023 rond het thema "Levend erfgoed"

Fietstocht met startpunt op Heemerf de Schutsboom

Omdat het startpunt op Heemerf de Schutsboom plaatsvindt is er ook gelegenheid om voor of na de fietstocht alle onderdelen van het heemerf te bezoeken. Allereerst 't Smiske, een wevershuisje van rond 1900 en ook als zodanig, voorts het museum met een collectie van archeologische objecten, historische (gebruiks)voorwerpen, curiosa en devotionalia; voorwerpen die veel mensen uit hun jeugd herkennen en zelf nog gebruikt hebben. Het heemerf heeft nog meer historisch gebouwen en objecten zoals de potstal, karloodsen, bijenstal, paardenmanege en niet te vergeten de kruidentuin waar men kan genieten van een oase van rust en een bonte pracht van bloeiende planten en kruiden.

Tot slot de grote Vlaamse schuur met een permanente expositie is ingericht van historische gebruiksvoorwerpen op alle gebied zoals akkerbouw, kerken en woningen. Medewerkers van de heemkundekring zijn aanwezig om antwoord te geven op al uw vragen en u de weg te wijzen.

Starttijd voor de fietstocht is op zaterdag 9 september a.s. vanaf 10.00 uur tot ca. 11.30 uur. Bij elke ca. 10 aanmelders werd een groep op weg gestuurd langs de route die ging van de locatie **Gilde Sint-Joris** bij Natuurpoort de Roovertse Leij, voor een uiteenzetting over het Gilde, naar uitspanning **de Nieuwe Hoef** op Gorp. Daar was een bezichtiging en werd een drankje geserveerd voor de meegekregen consumptiebon. Vandaar ging de tocht verder naar **molen De Visscher** aan de Muldersweg die ook open was voor bezichtiging.

De deelnemers kregen een routebeschrijving mee met een tijdschema zodat de locaties probleemloos te vinden waren. Alles bij elkaar duurde de tocht zo'n 2,5 uur.

Ondanks de publiciteit met een grote aankondiging in het Goirles Belang was de deelname minder dan verwacht. Uiteindelijk zijn drie groepen met een kleine 20 deelnemers op weg gegaan.

Fons Smits

3.4.14 Kerstviering

Ondanks dat de belangstelling voor de kerstvieringen de laatste jaren tanende is, heeft het bestuur besloten naar aanleiding van een positieve uitspraak bij de ledenvergadering in april ook dit jaar de kerstviering door te laten gaan.

Het aantal deelnemers was weliswaar historisch laag (56 aanmeldingen, 51 aanwezigen) maar door de 'cabaretopstelling' met tafeltjes en stoelen leek de kapel toch nog gezellig gevuld. Jan van Eijck opende de bijeenkomst met een terugblik op de diversiteit van de invulling van de kerstvieringen door de jaren heen. Soms met een programma door één ensemble en soms met een variatie aan optredens van een koor, een klassiek ensemble en kerstvertellingen. We blijven de kerstviering een mooie gelegenheid vinden om elkaar te ontmoeten en even stil te staan bij het idee dat we deel uitmaken van een grote familie en samen ook ergens naar op weg zijn.

We hadden weer een gevarieerd programma van muziek en voordrachten.

Na de opening speelde als eerste een trio van jong muzikalent uit het Euregio Jeugdorkest. Het terzetto in C van Dvorak was hun hoofdwerk dat ze met veel gevoel voor timing en mooi samenspel ten gehore brachten. Na de serieuze Dvorak gaven ze ons nog een toegift 'We wish you a merry Christmas' waarmee we meteen in de kerstsfeer kwamen.

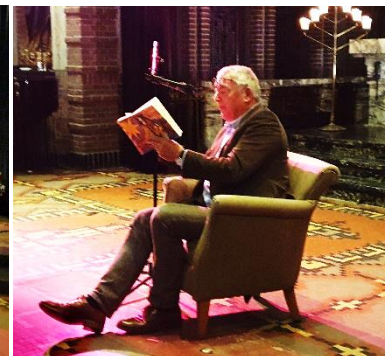
Het muzikale stokje werd overgenomen door popkoor Vocal Sound dat met 30 zangers de zaal vulde met Nederlandse, Franse en Engelse kerstliederen, afgewisseld met andere sfeervolle liederen. Na de pauze bracht het popkoor nog een vervolgprogramma en door hun wijze van presenteren met beweging en expressie was het niet alleen een aangenaam luister- maar ook een aangenaam kijk-schouwspel.

Figuur 5, Trio Euregio jeugdorkest

Figuur 6 Popkoor Vocal Sound

Figuur 7 Kerstvertelling door Jan van Eijck

De kerstvertelling werd voorgedragen door Jan van Eijck. Het was een verhaal van Cor Swanenberg waarin de vrekkegige Kniep Thijssen uiteindelijk toch tot het inzicht komt dat hij met zijn geld ook de nood van anderen kan lenigen en dat dat ook nog goed kan voelen.

We eindigden traditioneel met de samenzang Stille Nacht, Heilige Nacht en het slotwoord van de voorzitter.

Na afloop was er volop gelegenheid om rond onze kerststal in de foyer van het Jan van Besouwhuis nog wat na te praten. Met een glaasje glüwein en kerststol werd het een gezellige afsluiting.

De werkgroep Kerstviering

René Zebregs, Jan van Eijck, Albert Oude Ophuis

3.5 Heemerf en heemtuin

3.5.1 Gebouwen heemerf

Nu de beperkingen door de Corona-crisis achter ons liggen, zijn ook de bouw- en onderhoudswerkzaamheden weer op gang gekomen.

In het begin van het jaar is de monumentenwacht langs geweest voor de jaarlijkse inspectie van de gebouwen. Het rapport van monumentenwacht wordt door de onderhoudsgroep gebruikt voor de planning van de werkzaamheden die we zelf kunnen uitvoeren. In overleg met Richard Dreijer, opzichter accommodaties van de gemeente, zijn een aantal activiteiten in gang gezet die te groot of specialistisch zijn voor onze eigen onderhoudsmensen zoals het opnieuw bestrijden van actieve houtworm in de heemschuur (garantie) en het verbeteren en gebruiksvriendelijker maken van de elektrische installatie in de heemschuur. Bij het Smiske is de lekkage bij de schoorsteen verholpen door het aanbrengen van een nieuwe loodslab door De Laat Rietdekkers (garantie). Vervanging van de windveren bij karloods 1 was ook een van de onderhoudsactiviteiten die door de gemeente zijn opgestart.

De onderhoudsgroep bestaat uit Martin Backx, Peter van Diessen en Theo Giessen en waar mogelijk hebben andere vrijwilligers hun steentje bijgedragen zoals Han Roosen, Ger Hehemann e.a.

De groep heeft dit jaar de driewielige stortkar uitvoerig gereviseerd. De kar stond buiten maar krijgt nu een plek in een van de karloods.

Figuur 8 De driewielige stortkar in oude glorie hersteld

3.5.2 Erf en tuin

De onderhoudswerkzaamheden aan het erf bestaan uit het onderhoud van de plaats, de grasveldjes, de bloemenperken en de heemtuin. In de heemtuin vinden we een verzameling eetbare planten, kruiden (voor de keuken en medicinaal) en andere nuttige planten (o.a. verplanten).

Het onderhoud in de heemtuin gebeurt nu onder aansturing van Jan Beenen door Riet Raassing en Henny van Gool en een externe vrijwilliger (Ad van Pelt, die ook voor Stichting Biodiversiteit werkt).

De werkzaamheden op het erf worden verricht door René Zebregs, Henny van Gool, Riet Raassing, Jeanette Otten en Han Roosen en soms is er assistentie van andere vrijwilligers die op donderdag- of zaterdagochtend op het Heem aanwezig zijn.

Gerard Weterings is onze imker en verzorgt de bijen.

Voor 2024 staan geen grote veranderingen voor het heemerf op het programma.

4. Overzicht van vrijwillige medewerkers

Bestuur

Voorzitter	Jan A.M. van Eijck
Secretaris	Albert Oude Ophuis
Penningmeester	Wik van Berkel
Vicevoorzitter	Joseph Wijdemans (archivaris)
Lid	Gerrit van Heeswijk (conservator)
Lid	Fons Smits (monumentenerfgoed)
Lid	vacature (coördinator heemerf en gebouwen)

Museum

Conservator	Gerrit van Heeswijk
Inrichting en registratie	Ad van der Ven, Ton Smulders, Gerrit van Heeswijk
Restauratie	Huub van Dun (weefgetouwen), Ger Hehemann (beelden), en Marije Kuijsten (textiel)
Contactpersoon scholen en rondleidingen:	Ad van der Ven

Heembeoefening

Werkgroep lezingen en excursies	Anne Heeren, Clemens Crombach, Kees Wouters, Marianne Heerkens, Nel Wiercx
Werkgroep heemreizen	René Zebregs, Jan van Eijck, Albert Oude Ophuis
Werkgroep kerstviering	René Zebregs, Jan van Eijck, Albert Oude Ophuis
Werkgroep driekoningen zingen	Mathieu van de Tillaart, Jan van Eijck, vacature
Werkgroep tentoonstellingen	Mathieu van de Tillaart, Jan van Eijck, Gerrit van Heeswijk, Joseph Wijdemans, Albert Oude Ophuis, Norbert de Vries
Werkgroep periodiek "Rond de Schutsboom"	
Redactie	Jan van Eijck, Jan Pieterse, Norbert de Vries (eindredacteur)
Auteurs (2023)	Henk Bazelmans, John van Dooremalen en Gerard de Groot, Jan van Eijck, John van Erve, Gerrit van Heeswijk, Ad Konings, Willem van der Kuijlen, Ben Loonen, Norbert de Vries.
Layout	Fons Smits

Heemerf

Heemerf algemeen	René Zebregs, Ad van der Ven, Henny van Gool, Riet Raassing, Han Roosen, Jeanette Otten, Marije Kuijsten
Heemtuin	Jan Beenen, Ad van Pelt, Henny van Gool, Riet Raassing
Beheer bijenstand	Gerard Weterings
Facilitair algemeen	Corry Robben, Maria Roosen, Gonneke Swinkels
Interieurverzorging	Corry Robben, Greet van de Mast, Marianne Heerkens, Jojanneke van Amelsfoort, Henny van Gool, Diane Damen, Jeanette Otten, Marije Kuijsten

Archief en documentatiecentrum

Coördinator	Joseph Wijdemans
Archivering en documentatie	Gerrit van Heeswijk, Henny van Gool, Eric van Opstal, Karin Vugts, Kees Wouters, Ton Smulders, Jan van Boxtel, Aschwin Wijdemans.

Bibliotheek	Albert Oude Ophuis
Ledenadministratie	Albert Oude Ophuis
Bezorging "Rond de Schutsboom", nieuwsbrief en uitnodigingen	Anne Heeren, Jan van Eijck, Marije Kuisten, Janneke van Ostade, Jeanette Otten, Albert Oude Ophuis, Marie-Louise Reijnders, Han Roosen,

ICT- beheer en website

Coördinator	Aschwin Wijdemans
Webmasters	Albert Oude Ophuis, Willem van der Kuijlen

Steengoed Goirle (monumenten)	Fons Smits, Joost Mols

Bouwen en restaureren

Bouwen en onderhoud gebouwen	Martin Backx, Peter van Diessen, Theo Giessen
Bouwzaken i.r.t. gemeente	Jan van Eijck

---Ω---

